

OOOR BOEKE

VAN DER MERWE, N.T., red. 1981. *Interpretasie en oordeel. Potchefstroom. PU vir CHO. 201 pp. R8,00.*

Met *Interpretasie en oordeel* verskyn die eerste nommer in die reeks "Wetenskap in U Lig". Dit bevat 'n reeks bydraes van voormalige en huidige dosente uit die Fakulteit Lettere en Wysbegeerte aan die PU vir CHO, en in hierdie eerste deel van band 2 kom veral die taal- en letterkunde asook die estetika aan die orde. Die bydraes is streng alfabeties volgens die vanne van die outeurs gerangskik en is dus nie in hierdie rubriek ingedeel nie. 'n Ander as alfabetiese rangskikking sou seker sy eie probleme meegebring het, maar ek vind dit tog in een opsig jammer dat Helberg se bydrae, "Die beginsel van ware wetenskap is oorgawe aan God", wat eintlik 'n heel basiese, toonaangewende rol kon gespeel het, nie eerste geplaas is nie. In hierdie stuk laat val Helberg, aan die hand van 'n kritiese bespreking van 'n werk van Brueggemann, die klem op die waarheid dat nie kerkverruiming nie maar die vergroting van Christelike verantwoordelikheid, ook in die wetenskap, ons strewende moet wees.

In 'n heel ander styl as E.M. Botha se stellings oor die vertolking van 'n woordkunswerk, behandel T.T. Cloete in die tweede bydrae tot die bundel op meesterlike wyse die aard van literêre beoordeling. Dit wat by Botha na my eie akademiese smaak geoordeel nie so sterk op die voorgrond tree nie, naamlik 'n uitspel van waar die "eise van die teater" (byvoorbeeld "Die teater eis absolute dissipline. Die vertolker moet bereid wees om telkens sy self te vergeet en heeltemal in die karakter in te kruip") vandaan kom en hoe dit deur ander, ook andersdenkendes, al gefundeerd is, is in Cloete se geval altyd byderhand in frases soos "met 'n term wat lankal in omloop is maar veral deur E. Lämmert goed benut is"; "om terme van die Russiese formaliste te gebruik"; "om 'n term te gebruik wat onder andere by T.A. van Dijk voorkom"; "waarop mense soos W. Empson en ander gewys het" en "dit wat Boutens die skone vindbaarheid van die verholde praat genoem het". Hierdie artikel handhaaf 'n pragtige balans in die hantering van algemeen literêre norme en die konkrete behandeling van twee van Bosman se kortverhale ter illustrasie. Die klem val, soos dit in 'n Christelike aanpak van die letterkunde hoort, op tipies-literêre norme en manifestasies; veral komposisionele verskynsels soos sentrerings, herhaling en volgorde, verskynsels wat "bociender (is) as die gedagte" (p. 37) van die literêre verhaal en by die beoordeling van die literêre werk van groot intern estetiese waarde is, word aan die orde gestel.

Boeke

Dit is juis hierdie intrinsiek literêre oordeel wat so belangrik is in die verantwoordelike Christelike waardering van 'n literêre werk wat my 'n vraagteken of twee wil laat plaas by die opstelle van Combrinck (oor aspekte van die moderne Britse drama), Du Plooy, Tönsing en Van der Berg (oor die aanbieding van Duitse literatuur) en Steenberg. Ten spyte van al hierdie outeurs se eksplisiet uitgesproke aanvaarding van 'n innerlik gereformeerde literatuurbeskouing, steek die pieng-pongspel tussen literatuurkritiek en lewensbeskouing tog hier en daar kop uit. By Combrinck is daar byvoorbeeld steeds sprake van *eers* artistieke ondersoek doen *voordat* sogenaamde meer eksplisiet-Christelike oorwegings op die tafel kom (pp. 40, 41, 48); in die oorsig van aangebode Duitse literatuur is daar weer die kwessie van literêre en Christelike norme, en by Steenberg van "die intrinsieke artistieke waarde *maar* met volle erkenning van 'n lewensbeskoulike benadering en ... evaluering" (p. 147, my kursivering; vgl. ook pp. 150, 172). Gelukkig is hierdie 'n probleem wat die outeurs met hulle eie gedagtegange het, 'n stuk akademiese worsteling met hulle eie uitgangspunte wat hierdie tweedeling grotendeels nie billik nie. Dit is 'n terrein hierdie vir vrugbare inter- en intradissiplinêre gesprek onder kollegas, sodat die enkele klippe in die akademiese skoer wat teen verklaarde bedoelings in maar steeds dreig om 'n egte Christelike literatuurbeskouing te pootjie, uitgehaal kan word. Snyman het na my oordeel in sy stuk oor kuns en wetenskap hierdie dilemma in beginsel oorwin. Sy artikel is deurdag en leersaam, 'n boeiende oorsig wat getuig van groot wetenskaplike balans en rypheid en 'n tuisheid met vakbegrippe en die vakfilosofiese ondertone daarvan. In die letterkundige trant is daar verder ook 'n interessante vergelyking tussen die plek van die verteller in die klassieke en in die moderne Franse romankuns deur Du Plessis, Geysen en Vorster.

Janse van Rensburg beklemtoon in 'n bydrae oor die onderrig van Grieks, op sy beurt die ontoereikendheid van vertaalteorieë wat formele gelykheid of parafrase voorstaan. Weens die bondigheid van die stuk word daar ongelukkig nie veel argumente genoem ter verantwoording van die "uitgangspunte" van die outeur (p. 96-7) teen die agtergrond van 'n teoretiese raamwerk nie. Benewens die beheersing van die grammatikale en diskoers-analitiese eksegese — wat die voornemende predikant volgens die gangbare beskouing, wat Janse van Rensburg ook onderskryf (p. 102-3), moet kan doen — sou ek graag saam met Olthuis wou suggereer dat die kofessioneel geloofsmatige en historiese dimensies 'n meer deurslaggewende rol in die eksegese van die Skrif speel as wat algemeen vermoed word¹.

¹ Vgl. J.H. Olthuis, "Towards a certitudinal Hermeneutic". (In Kraay, J. & Tol, A., reds. 1979. *Heaving and doing*. Toronto: Wedge.

Boeke

In een van die twee rasegte taalkundige artikels wys De Bruto daarop dat die transformasioneel-generatiewe grammatika eintlik die idee van norme uit die taalkunde verband en dit met 'n ondersoek na natuurwetagtige reëlmatighede vervang. Daar is 'n paar krapplekkies wat 'n mens sou wou bespreek; een is byvoorbeeld die uitspraak dat die sin "Koos slaap wakker" taalmatig onsinnig sou wees weens die "semantiese onwaarheid" daarvan. Na my besef sluit *slaap* en *wakker* mekaar in talig-semantiese sin nie noodwendig uit nie maar slegs in *logiese* sin. So het ek al dikwels tydens 'n potjie ringtennis 'n speler aan sy maat hoor sê: "Jy moet wakker slaap!" as die maat verbrou het. Alles hang dus daarvan af of 'n mens "semanties onwaar" in logiese of linguale sin wil definieer. Die gangbare logisitiese semantiek het vanselfsprekend nie al te veel raad met die eg linguale verskynsel van ironie nie². Dit is maar een voorbeeldjie tussen etlike wat miskien ook vermeld kon word. In die breë is De Bruto se beklemtoning van die gelyktydige belangrikheid van verskillende sosiolinguistiese teorieë (p. 63) egter 'n pluspunt. 'n Mens sou wil byvoeg: nie slegs die formele linguistiese begripsmodelle (byvoorbeeld die strukturalisme, transformasionalisme ensovoorts) nie maar ook die linguistiese denkbeelde wat deur die sosio- en psigolinguistiek ondersoek word, moet teen die agtergrond van 'n Christelik-taalkundige raamwerk verantwoord kan word.

Waar Du Bruto die mens se genegeerde of erkende plek in die taalkunde bespreek, kom Wissing in die laaste artikel in die bundel met 'n paar kernagtige opmerkings juis oor die menslike taalvermoë en veral die menslike taalbeheersing en illustreer aan die hand van sy eie spesialiseringgebied, die fonologie, die stelling dat die taalwetenskaplike "as 't ware die bedoeling van God in die taal nagaan en probeer ontdek" (p. 196).

As hierdie bundel inderdaad, soos die simpatieke eindredakteur, N.T. van der Merwe, dit in sy voorwoord stel, 'n "waaragtige beeld" aan ons voorhou van wat die denkkontoeur in die Fakulteit Lettere aan die PU op hierdie tydstip is, dan wil 'n mens hoop dat die kollegas wat hier so ernstig, elkeen op sy individuele manier, oor die betekenis van 'n Christelike benadering van hulle vak besin het, die onderlinge gesprek wat hierdie bundel kan stimuleer, nie sal verwaarloos nie.

Albert Weideman

² Vgl. bv. Smith, N. & Wilson, D. 1979. *Modern Linguistics; The results of Chomsky's revolution*. Brighton: Harvester Press, pp. 63 e.v. 156 e.v. ten opsigte van die tekortkoming van 'n logisitiese semantiek.

Boeke

VAN DER WALT, I.J. & FLOOR, L. 1981. *Kerk en wêreld. Potchefstroom: Calvin-Jubileumboekefonds.*

Hierdie boek bevat die lesings wat proff. Van der Walt en Floor tydens die aktualiteitskursus van die Teologiese Skool te Potchefstroom in 1980 gelewer het.

Hierdie werkie is belangrik omdat ons hierin 'n sistematiese en eksegetiese besinning oor evangelisasie gebied word — 'n onderwerp wat in ons tyd uiters aktueel is en waaroor daar weinig Gereformeerde literatuur in ons land bestaan. (Die deeglike werk onder redaksie van prof. J.J. de Klerk (1979) is tot dusver die enigste baken in die Afrikaanse teologiese literatuur op hierdie gebied.)

Die eerste lesing is van die hand van prof. I.J. van der Walt en is getitel: "Inleiding tot die teologie van evangelisasie en die evangeliserende kerk". Dit val uiteen in twee hoofstukke, naamlik een oor die teologie van evangelisasie en een oor die evangeliserende kerk. In die eerste hoofstuk trag Van der Walt om tot 'n eie begripsbepaling te kom en behandel dan vervolgens die objek, subjek en doel van, asook die motiewe vir evangelisasie en bespreek ten slotte die dogmatiese onderbou van die evangelisasie — 'n afdeling waarin daar mooi, prinsipiële lyne getrek word.

Persoonlik het ek die gevoel dat my gewaardeerde kollega se begripsomlyning nog nie helder en eenduidig is nie en dat hier verdere besinning nodig is. So wil hy aansluit by die moderne, wye betekenis van "mission" as "taak", "gestuur wees". 'n Onderafdeling van dié "gestuur wees" is dan "evangelism", wat ons as "evangelisering" moet vertaal, en laasgenoemde geskied op drie vlakke, naamlik sending, evangelisasie en gemeentebediening. Die vraag is of 'n mens moet aansluit by die wye betekenis van "mission" — 'n begrip wat myns insiens dogmaties belas is en waaragter die hele idee van die *Missio Dei* van die Wêreldraad van kerke lê. Hoe gaan ons hierdie begrip van ons begrip "sending" in ons gewone omgangstaal behoorlik onderskei? 'n Tweede probleem is dat hy Monsma se onderskeiding tussen "evangelism" (teorie) en 'n "evangelization" (praktyk) byhaal, maar dit nie verder gebruik nie. Op p. 1 is "evangelism" omskryf as "die prediking van God se Woord" (dus geen teorie nie maar praktyk; vgl. ook die skema op p. 4). Onmiddellik ná Monsma se onderskeiding konkludeer hy dan: "Wat ons dus as *evangelisasie* beskou, is 'n onderdeel van wat in die Engelse literatuur met '*evangelism*' aangedui word (p. 2). Met Monsma se onderskeiding in gedagte wou ek in sy aangehaalde sin "evangelisation" in

Boeke

plaas van “evangelism” lees. Moet ons nie maar van die Engelse literatuur loskom en by ons geïkete terminologie bly nie? Bowendien lyk “évangelis-tick” vir my baie beter as “teologie van evangelisasie”.

In die tweede hoofstuk word gekyk na die huidige situasie: die stand van sake, kritiek teen evangelisasie en hoe die plaaslike kerk as evangeliserende kerk moet wees en optree.

Prof. Floor se bydrae, “Die Missionêre karakter van die Kerk” wat prinsipiël en prakties vanuit die eksegetiese gegewens van die Nuwe Testament behandel word, bied ons uitnemende materiaal en pragtige riglyne. Dit vorm myns insiens ’n baie goeie basis waarop ons verder kan besin. Hier lê nog veel braak wat bewerk moet word. Net een voorbeeld: hoe verdiskonteer ons die verskeidenheid van gawes in ons evangelisasiewerk? Is die appél wat vandag gehoor word dat *elke* lidmaat doelbewus aan evangelisasie moet meedoën (ek praat nie hier van die onbewuste, spontane optrede nie) nie juis ’n miskiening van die verskeidenheid van gawes nie?

Daar is enkele naskrywings en/of drukfoute: op p. 49 moet die begin van die laaste paragraaf seker *logos tou kuriou* lees, anders kom dit in teenspraak met die onderskeiding wat in die middelste paragraaf op dieselfde bladsy gemaak is; die laaste paragraaf op p. 51 moet *ongelowiges* in plaas van *gelowiges* lees. Die werk is verder netjies versorg.

Metodologies sou dit beter gewees het om die eksegetiese fundering eerste en die besinning oor die evangelisasie tweede te plaas. Aangesien dit egter twee individuele bydraes is en nie spesifiek op mekaar afgestem is nie, hinder dit nie veel nie.

Graag aanbevole.

L.F.Schulze

Boeke

VAN ZYL, P.J., VAN WYK, C.F.M. & FREYSEN, J.B., reds. 1980.
Instructa 80, volume 1; 'n versameling van referate gelewer by die simposium vir onderwystegnologie. Durban : Butterworth. 404pp.

Prys R28,50 (AVB uitgesluit.) Bestelbaar by Butterworth, Posbus 792, Durban, 4000.

Instructa 80 was die tweede internasionale simposium en uitstalling oor die gebruik van media in onderwys en opleiding wat in Suid-Afrika gehou is. Hierdie opvolger van *Instructa 78* is van 10 tot 16 Julie 1980 by die Randse Afrikaanse Universiteit gehou.

Die redaksie stel in die voorwoord dat die hoofdoel van *Instructa 80* was om 'n bydrae te maak tot doeltreffender onderwys en opleiding op alle vlakke deur onder meer die sinvolle integrasie van media in die onderrig. Die boek, wat die naam van die onderwystegnologiesimposium dra, bevat nie minder nie as 37 van die referate wat tydens die simposium gelewer is.

Die eerste (en omvangrykste) afdeling van die boek handel oor media en die skool, die tweede oor die kurrikulum, die derde oor mediasentrums en in die laaste afdeling is vier referate onder die opskrif "Praktiese aangeleenthede" opgeneem.

Onderrigmedia is vir eeue lank deur leermeesters in die onderwys gebruik. Met die ontwikkeling van die tegnologie is soveel bykomende en meer gesofistikeerde onderrighulpmiddels ontwikkel dat die keuse van die regte medium vir 'n bepaalde onderriggeleentheid 'n probleem geword het. Die gebruik van media is deel van die beplande onderwys en die tyd het aangebreek dat almal wat voor 'n groep leerlinge of studente staan kennis moet dra van beskikbare media en die riglyne vir die sinvolle mediaseleksie. Hierin kan *Instructa 80* 'n sinvolle bydrae lewer.

Aangesien so 'n groot aantal outeurs bydraes oor 'n groot verskeidenheid van onderwerpe in beide landstale gelewer het, kom daar vanselfsprekend 'n verskeidenheid standpunte na vore. Die verskeidenheid blyk uit die titels van die volgende referate: "Die keuse van media vir 'n les"; "media, people and change — the arena of conflict"; "television in education"; "the use of apparatus in the reading laboratory"; "die gebruik van media in wiskunde-onderrig"; "'n werkbare model vir kurrikulumontwerp"; "die vestiging en uitbouing van 'n mediasentrum"; "the PLATO system in photography in education". Omdat alle bydraes in die boek onmoontlik geëvalueer kan

Boeke

word moet noodwendig volstaan word met 'n paar algemene opmerkings.

Wat opval in die boek is dat die outeurs oor die algemeen gebalanseerd is in hul evaluering van die media en die moontlikhede daarvan. Soos die tegnologie ontwikkel het, is om die beurt navorsing gedoen oor 'n nuwe onderrigmedium; eers die radio, toe televisie, gevolg deur geprogrammeerde onderrig en tens rekenaargesteeunde onderrig. Uit die foute van die verlede is geleer soos duidelik blyk uit die hoofstuk van prof. P.J. van Zyl ('n Evaluering van navorsing oor onderwysmedia) en die rol van die media word nie oorskat nie.

Die feit dat een van die afdelings van die boek juis handel oor die kurrikulum toon aan dat die redakteurs onderrigmedia in die tegte verband van die hele beplande onderrigleergerbeure sien, wat te verwelkom is.

Tesaam met *Instructa 78* wil *Instructa 80* 'n leemte wat bestaan het op die gebied van onderrigmedia in die RSA vul en sal elke onderwyser en dosent die boek waardevol vind. Antwoorde op al die vrae word nie verskaf nie maar integrering van die media in die onderrig sal meer sinvol kan geskied na bestudering van hierdie boek.

S.J.P. du Plessis